

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Theory of Change

PRIVATE SECTOR ONTWIKKELING

Narratief

MOBILISEREN EN ONTWIKKELEN VAN DE PRIVATE SECTOR VOOR DE SDG'S

"De UNCTAD schat dat er jaarlijks 2500 miljard dollar extra geïnvesteerd moet worden voor het realiseren van de Sustainable Development Goals (SDG's). Zonder de private sector gaat het niet lukken om deze enorme investeringskloof te overbruggen en om honderden miljoenen banen te creëren. Positief is dat private partijen steeds meer mogelijkheden zien om deze wereldwijde uitdagingen om te zetten in innovaties en nieuwe verdienkansen. Dat gaat echter niet vanzelf: een gebrekkig ondernemersklimaat in ontwikkelingslanden is een obstakel voor lokale en buitenlandse bedrijven; partijen weten elkaar niet automatisch te vinden en er zijn financieringsproblemen. Het kabinet investeert daarom in infrastructuur, capaciteitsopbouw van instituties en handelsfacilitatie in ontwikkelingslanden; mobiliseert Nederlandse kennis en kunde wereldwijd en vergroot de slagkracht van het financiële instrumentarium."

Beleidsnota Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS), 2018

Deze Theory of Change (ToC) beschrijft hoe Nederland duurzame en inclusieve economische ontwikkeling bevordert door in ontwikkelingslanden bij te dragen aan de verbetering van het ondernemingsklimaat en ondernemerschap. Met andere woorden: door de ontwikkeling van een florerende private sector (Private Sector Development, PSD). Met ons beleid en programma's steunen we dat de private sector bij draagt aan andere dan economische doelen, zoals stabiliteit, voedselzekerheid en de aanpak van klimaatverandering (Private Sector Engagement, PSE).

Eerst wordt de context geschetst en de opgave, vervolgens de gewenste verandering en wat op hoofdlijnen de inzet is. Per thema wordt aangegeven aan welke SDG's het beleid bijdraagt ([in blauw](#)). Ook is aangegeven welke aannames we doen. In een [separaat document](#) is opgenomen op welke belangrijke inzichten, studies en onderzoek deze ToC is gebaseerd.

1. Waarom een focus op private sector ontwikkeling?

De private sector is cruciaal voor duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding. In lage- en middeninkomenslanden zijn echter de randvoorwaarden om te ondernemen vaak nog slecht en hebben vooral kleine(re) ondernemers het moeilijk om te starten of door te groeien. Logistieke problemen moeten worden aangepakt, zoals bijvoorbeeld koeltransport, en douaneprocedures moet worden gestroomlijnd. Voor ondernemers uit ontwikkelingslanden moet de drempel omlaag om hun producten op buitenlandse markten af te zetten. Kleine bedrijven vinden er nog te moeilijk afnemers. Ze hebben onevenredig veel last van tarieven die moeten worden betaald en hoge eisen die afnemers stellen aan kwaliteit en duurzaamheid. Bovendien is de concurrentie op buitenlandse markten groot.

Onduidelijke wet- en regelgeving, slecht bestuur en corruptie moeten worden aangepakt: ze werken willekeurig in de hand, bijvoorbeeld bij het toekennen van vergunningen. Een gelijk speelveld is cruciaal voor investeringen en doet recht aan bedrijven en buitenlandse investeerders die maatschappelijk verantwoord ondernemen. Overheidsdiensten zullen hun mogelijkheden moeten vergroten om belasting te innen - geld dat kan worden benut voor bijvoorbeeld gezondheidszorg en onderwijs. Dit vergt financiële en technische middelen, kennis en geschikt personeel.

De private sector zal in een versneld tempo goede banen moeten scheppen, in het bijzonder voor jongeren, met een grotere participatie van vrouwen. De pool aan jongeren en vrouwen biedt ook een kans voor nieuw ondernemerschap. Het brede aanbod aan werknemers kan een impuls geven aan groei, maar zet ook extra druk op de toepassing en handhaving van arbeidswetgeving. Ook zal er moeten worden geïnvesteerd in goede, op 'business' toegesneden scholing. Verder zijn

(startende) *ondernemers* in ontwikkelingslanden gebaat bij toegang tot financiering. Belangenorganisaties voor bedrijven, werknemers en boeren zullen hun capaciteit en expertise moeten vergroten om hun leden te steunen en om een constructief-kritische partner te kunnen zijn in het economisch verkeer.

Nederlandse ondernemingen zijn volop actief in ontwikkelingslanden, maar kunnen nog meer inspelen op mogelijkheden die groeiende markten in ontwikkelingslanden bieden voor wederzijdse handel en investeringen. Hun kennis, expertise en innovaties kan veel betekenen in de aanpak van uitdagingen waar ontwikkelingslanden voor staan. Met name het MKB kan daarin steun goed gebruiken: in het vinden van markten; bij het innoveren en (door)ontwikkelen van producten en diensten die zijn toegesneden op lokale omstandigheden; en bij de toegang tot financiering. In de instabiele regio's West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en Noord-Afrika zal het versterken van inclusieve economische groei nauw moeten samengaan met het bevorderen van veiligheid en legitieme stabiliteit. Dit vraagt om een extra inzet en een zorgvuldige, conflict-sensitieve afweging bij met name steun aan overheden en bedrijven.

2. Context

Niet eerder in de geschiedenis van de mensheid vond er binnen één generatie zoveel verbetering in leefomstandigheden plaats voor zo'n groot deel van de wereld als recent. Extreme armoede is spectaculair gedaald van 1850 miljoen mensen in 1990 naar minder dan 700 miljoen nu, maar vlakt af en concentreert zich in de armste landen en landen die te maken hebben met conflict en politieke instabiliteit.^{1 2} Structurele armoedebestrijding is gebaat bij een combinatie van goed sociaal-economisch beleid van ontwikkelingslanden en op resultaat gerichte ontwikkelings samenwerking. Het bevorderen van verantwoorde investeringen door de private sector geeft een vliegwieleffect. Zo kan 1 euro besteed aan hulp voor handel, leiden tot 8 euro aan extra export voor ontwikkelingslanden. Ook liggen er mogelijkheden voor ondernemers om beter in te spelen op de snelgroeiende vraag in ontwikkelingslanden, zowel van lagere inkomensgroepen (Base of the Pyramid), als die van de snelgroeiende middenklasse.³

Uit de jaarlijkse ranglijst van de Wereldbank, de *Ease of Doing Business Index* blijkt dat er nog veel obstakels zijn voor het zakendoen in lage- en middeninkomenslanden. Hierdoor lopen de kosten die ondernemers moeten maken hoog op, en worden handel en investeringen belemmerd. Een positieve ontwikkeling is dat het ondernemingsklimaat in veel ontwikkelingslanden langzaam verbetert. Toch schatten veel banken en investeerders het risico in deze landen nog hoog in.

Het profiteren van handel en investeringen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. De ongelijkheid tussen en binnen landen is groot en vraagt om actief overheidsbeleid.⁴ Veel van de landen van Sub-Sahara Afrika staan er economisch beduidend beter voor dan twee decennia geleden, maar de achterstand is nog groot. De afhankelijkheid van schommelende grondstoffenprijzen is sterk, industrialisatie is beperkt, productiviteit in de landbouw is weinig toegenomen, terwijl de overheidsschulden in veel landen de laatste jaren sterk zijn gestegen. In heel Afrika groeit de bevolking enorm - van 1 miljard naar circa 4 miljard mensen in 2100. Er is een groot tekort aan behoorlijke inkomensbronnen voor de jonge bevolking. In veel landen is sprake van *jobless growth*, groei die maar heel beperkt nieuwe banen oplevert.⁵ Per jaar worden in Afrika naar schatting 3 miljoen banen gecreëerd, terwijl 10 tot 12 miljoen jongeren zich jaarlijks melden op de arbeidsmarkt. Dit speelt ook in landen in Noord-Afrika en in het Midden-Oosten. Deze situatie kan voor jongeren aanleiding vormen om migratie te overwegen of kan ze vatbaar maken voor radicalisering.

De ongelijkheid binnen veel ontwikkelingslanden is enorm. Verevening via belastingen en betere (zelf)regulering is dringend noodzakelijk ter ondersteuning van werkzoekenden, en van diegenen die werken in slechte en/of hoogste onzekere omstandigheden, ook in de informele sector. De economische positie van vrouwen verdient aandacht: zij zijn in de praktijk in veel landen slechter af, of ze nu werknemer of ondernemer zijn. Wereldwijd heeft ruim 50% van alle vrouwen werk,

---

¹ World Bank, Poverty and Shared Prosperity 2016. Brookings, World Poverty Clock.

² <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/09/19/decline-of-global-extreme-poverty-continues-but-has-slowed-world-bank>

³ Aid for trade at a glance, 2013, OECD/WTO; The role of trade in ending poverty, 2015

⁴ Er is sprake van brede consensus over de negatieve impact van groeiende ongelijkheid, zoals geïllustreerd met de publicaties van het World Economic Forum: <https://www.weforum.org/focus/fixing-inequality>

⁵ African Economic Outlook 2018, African Development Bank 2018.

vergeleken met bijna 80% van de mannen. Bovendien verdienen vrouwen (en meisjes) gemiddeld 10-30% minder dan mannen. Een betere positie van vrouwen is trouwens niet alleen goed voor henzelf: het versterkt ook economische ontwikkeling.⁶

3. Waar zet Nederland op in en met wie?

Het bevorderen van duurzame, inclusieve economische ontwikkeling

Het beleid voor privatesectorontwikkeling heeft als doel om inclusieve economische groei te bevorderen in ontwikkelingslanden. We dragen zo bij aan de realisatie van SDG-8. Economische ontwikkeling kan de motor zijn voor de aanpak van armoede in de wereld, als die ontwikkeling inclusief is en dus vooral ten goede komt aan degenen die betere leefomstandigheden het hardst nodig hebben. Zo draagt het in belangrijke mate ook bij aan de realisatie van SDG-1 (aanpak armoede) en SDG-17 (partnerschap). In essentie streven we het volgende na (onze *narratief*):

“Investeren in ontwikkelingslanden werkt én zorgt voor werk. Bedrijven vormen de motor achter economische groei. Nederland ondersteunt lokale bedrijven in ontwikkelingslanden. Ook stimuleren we Nederlandse bedrijven om met hun expertise en innovaties bij te dragen aan lokale ontwikkeling.

We helpen bedrijven te groeien en verbeteren de voorwaarden voor bedrijven om op een verantwoordelijke manier zaken te doen en producten op de markt te brengen. Hierdoor creëren we banen en zorgen we ervoor dat mensen hun eigen geld kunnen verdienen. Banen leveren ook belastinginkomsten op en dit stelt landen in staat zelf armoede aan te pakken.”

We hebben onze ambities geïllustreerd aan de hand van een [animatie](#), vanuit het gezichtspunt van een lokale ondernemer:

4.1 Bedrijven zijn de motor, en verdienen waar nodig steun van overheden en financiële instellingen

Doel is te komen tot structurele veranderingen, waarbij bedrijven de economische motor laten draaien en bijdragen aan ontwikkeling. Bedrijven scheppen met hun innovaties en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap goede banen, spelen in op kansen op groeiende afzetmarkten en dragen zo mogelijk bij aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. We bevorderen dat overheden zorgen voor goede randvoorwaarden voor ondernemen, en bedrijven waar nodig een steun in de rug geven. Van de financiële sector verwachten we dat zij ook in lastige situaties krediet verschaffen aan bedrijven die bijdragen aan ontwikkeling en die zelf onvoldoende kapitaal in huis hebben.

8.3 Promote development-oriented policies that support productive activities, decent job creation, entrepreneurship, creativity and innovation, and encourage the formalization and growth of micro-, small- and medium-sized enterprises (MSMEs), including through access to financial services

8.9 By 2030, devise and implement policies to promote sustainable tourism that creates jobs and promotes local culture and products

8.10 Strengthen the capacity of domestic financial institutions to encourage and expand access to banking, insurance and financial services for all

1 End poverty in all its forms everywhere

17 Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development

⁶ Zie de BZ [prezi](#); ons motto is: “when companies are good for women, women are good for business”.

4.2 Werkgelegenheid, goed werk en eerlijk inkomen

We willen dat mensen de mogelijkheden hebben om zich te ontplooiën, als innovatief ondernemer of als werknemer met goede arbeidsomstandigheden en een leefbaar loon. We zetten in op het bevorderen van werkgelegenheid, afgemeten aan nieuwe of ondersteunde banen. Met name in Afrika is er een nijpende noodzaak voor nieuwe banen. Banen spelen ook een sleutelrol om in kwetsbare regio's instabiliteit te voorkomen, dan wel om de weg te vinden naar hernieuwde stabiliteit. Perspectief voor jongeren op de lokale arbeidsmarkt is een belangrijk onderdeel van de oplossing om migratie te beperken. Het steunen van werkgelegenheid voor zowel vluchtelingen ter plaatse, als de lokale bevolking vergroot het draagvlak voor opvang in de regio.

- 8.5 By 2030, achieve full and productive employment and decent work for all women and men, including for young people and persons with disabilities, and equal pay for work of equal value
- 8.6 By 2020, substantially reduce the proportion of youth not in employment, education or training
- 8.7 Take immediate and effective measures to eradicate forced labour, end modern slavery and human trafficking and secure the prohibition and elimination of the worst forms of child labour .. by 2025 end child labour in all its forms
- 8.8 Protect labour rights and promote safe and secure working environments for all workers, including migrant workers, in particular women migrants, and those in precarious employment
- 4.4 Increase the number of youth and adults who have relevant skills, including technical and vocational skills, for employment, decent jobs and entrepreneurship

4.3 Versterking economische rol van vrouwen

Investeren in gelijke kansen voor vrouwen is 'smart economics'. Versterking van de economische positie van vrouwen als ondernemer of werknemer is een dwarsdoorsnijdend thema in de nieuwe BHOS-beleidsnota. We geven speciale aandacht aan vrouwelijke ondernemers en de positie van vrouwen als werknemer, ook in de informele sector. We dringen er op aan dat de private sector de rechten van vrouwen respecteert. We faciliteren vrouwelijk ondernemerschap, en we werken aan betere, veilige arbeidsomstandigheden, en leefbaar loon. Het motto dat we hanteren is: "when companies are good for women, women are good for business".

- 5 Achieve gender equality and empower women and girls, met name targets:
- 5.5 Ensure women's full and effective participation and equal opportunities for leadership at all levels of decision-making in political, economic and public life
- 5.A Undertake reforms to give women equal rights to economic resources, as well as access to ownership and control over land and other form of property, financial services, inheritance and natural resources, in accordance with national laws.

4.4 De private sector en conflicten

Armoede concentreert zich steeds meer in fragiele regio's en daarmee verschuift ook het accent in de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking naar het voorkomen van conflicten en tegengaan van instabiliteit. In deze regio's worden ondernemers vaak geconfronteerd met zeer moeilijke omstandigheden en is het voor mensen een grote opgave om werk te vinden waarmee ze zichzelf en hun familie kunnen onderhouden. Het ondersteunen van ondernemerschap en werkgelegenheid levert een onmisbaar perspectief binnen een integrale aanpak van de grondoorzaken van conflict, instabiliteit en migratie. Tegelijk zijn er juist in fragiele regio's bedrijven en private instellingen, die op een zorgelijke manier verweven zijn met degene die een sleutelrol vervullen in conflicten en machtsmisbruik. Door het ontbreken van een goed functionerende overheid en rechtstaat staan mensenrechten in het economisch verkeer onder druk.

In deze regio's zal de versterking van de private sector op basis van een extra gedegen analyse en op een conflict-sensitieve manier vorm krijgen. Ook zal nauwe samenhang worden gezocht met de inzet op veiligheid, stabiliteit en democratisering.

- 16 Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development

4.5 Slim omgaan met natuur, milieu en grondstoffen

We dragen bij aan inclusieve *groene* economische groei: op ont koppeling van groei en milieu-impact,⁷ met meer welvaart en welzijn, op een manier die leidt tot minder milieurisico's en minder ecologische schaarste. Speerpunten zijn: minder impact op het klimaat; slim omgaan met water, grondstoffen en energie (circulaire economie); en behoud & verstandig gebruik van biodiversiteit. Samen met partners in ontwikkelingslanden zullen we bij het terugdringen van emissies waar mogelijk streven naar gebruik van *best available techniques* (geïnspireerd door EU-standaarden).⁸

- 8.4 Improve progressively, through 2030, global resource efficiency in consumption and production and endeavour to decouple economic growth from environmental degradation, in accordance with the 10-year framework of programmes on sustainable consumption and production, with developed countries taking the lead
- 12.2 By 2030, achieve the sustainable management and efficient use of natural resources
- 13 Take urgent action to combat climate change and its impacts
- 15 Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt an reverse land degradation and halt biodiversity loss

4.6 Nederland veel te bieden, zoals in agro, water en logistiek/handel

Nederland als klein land kan het verschil maken door menskracht en middelen slim in te zetten en te kiezen voor sectoren met internationaal bewezen kennis en expertise. Op agro, water en handel/logistiek heeft Nederland veel te bieden in de aanpak van lokale ontwikkelingsuitdagingen. Onze kracht zit ook in samenwerking en daarom bevordert Nederland partnerschappen tussen bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen.

- 2 End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture
- 6 Ensure access to water and sanitation for all

5. Nederlandse Inzet

Nederland zet in op duurzame, inclusieve economische groei waar iedereen van kan profiteren door:

- 1) Het verbeteren van het ondernemingsklimaat: essentieel zijn goede randvoorwaarden voor handel en investeringen in ontwikkelingslanden. Nederland werkt aan: economic governance (goede regelgeving, belastingen en economische instituties), toegang tot financiële diensten, goede infrastructuur, en vergroten en verduurzamen van markten. Daarbij versterken we dat vrouwelijke ondernemers en werknemers gelijke kansen en toegang hebben;
- 2) Stimuleren van ondernemerschap: Nederland ondersteunt ondernemers om te starten of door te groeien. Vooral het midden- en kleinbedrijf (MKB) kan hier van doorslaggevende waarde zijn. We moedigen Nederlandse bedrijven aan om met innovatieve oplossingen te komen voor uitdagingen in ontwikkelingslanden. We versterken de economische rol van vrouwen als werknemer, ondernemer en consument. We versterken ondernemerschap door en voor jongeren. Zo leiden onze programma's tot business, banen en belastinginkomsten, die nodig zijn om landen zelf in staat te stellen hun economie op duurzame wijze te ontwikkelen, en armoede op structurele wijze aan te pakken. Dit leidt ook naar samenwerking als gelijkwaardige (economische) partners.

Aannames bij het bevorderen van duurzame, inclusieve economische ontwikkeling:

- Bij flankerend beleid zijn economische groei en handel de motor voor armoedebestrijding.
- De beschikbaarheid van financiële middelen is een doorslaggevende factor voor het starten of doorgroeien van bedrijven die een bijdrage kunnen leveren aan duurzame ontwikkeling.
- Ook bij conflicten, in fragiele context en/of bij het ontbreken van effectief functionerende overheden, kunnen andere instanties aan (potentiële) werknemers en ondernemers voldoende steun bieden voor hun ontwikkeling.

⁷ UNEP, 2011, *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication - A Synthesis for Policy Makers* www.unep.org/greeneconomy

⁸ Zie: <http://eippcb.irc.ec.europa.eu/reference/>

5.1 Het verbeteren van het ondernemingsklimaat

5.1.1 Economic governance: regelgeving, belastingen en economische instituties

Goed bestuur en een goed ondernemingsklimaat⁹ (*economic governance*) zijn randvoorwaarden voor economische activiteit, aansprakelijkheid van de overheid en een weg naar economische zelfredzaamheid van lage- en middeninkomenslanden. Ze bevorderen buitenlandse investeringen, de grootste bron van internationale financiering voor ontwikkelingslanden.¹⁰

Regelgeving

Via bilaterale en multilaterale kanalen dragen we bij aan structurele verbetering van wet- en regelgeving. Dit vraagt om maatwerk per land en een lange adem, waarbij de Nederlandse ambassades een belangrijke rol vervullen. We werken samen met de Wereldbank en het IMF aan institutionele ontwikkeling en goede wet- en regelgeving om macro/economische stabiliteit te garanderen. We bevorderen verder de realisatie van internationale afspraken over fatsoenlijke arbeid, inclusief het bestrijden van kinderarbeid.

Belastingen

Door bilaterale belastingverdragen wordt belastingontwijking tegengaan en met technische assistentie worden landen geholpen bij het verbeteren van het innen van belasting. We versterken de capaciteit van belastingdiensten. In Europa zet Nederland zich in voor het opgeven van de belastingvrijstelling op met ontwikkelingshulp gefinancierde activiteiten.

Versterking economische instituties en actoren

Met dialoog en financiering steunen we organisaties die cruciaal zijn in het economisch verkeer.

Met dialoog en financiering steunen we organisaties die cruciaal zijn in het economisch verkeer. Dat doen we door 'peer-to-peer' samenwerking: Nederlandse organisaties delen hun expertise met hun 'counterparts' in ontwikkelingslanden. Het Dutch Employers Cooperation Programme draagt kennis en ervaring van ondernemingsorganisatie VNO-NCW en MKB Nederland over aan lokale werkgeversorganisaties. We ondersteunen Agriterra in hun samenwerking met boerenorganisaties in ontwikkelingslanden. Nederlandse vakbonden krijgen middelen om werknemersorganisaties in ontwikkelingslanden te versterken, bijvoorbeeld in dialoog en belangenbehartiging. Het CBI programma bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) helpt business organisaties in ontwikkelingslanden hun weg te vinden naar de Europese en mondiale markt. RVO.nl draagt verder bij aan de opbouw van kamers van koophandel, kadasters en douanediensdiensten.

8.3 Promote development-oriented policies that support productive activities, decent job creation, entrepreneurship, creativity and innovation, and encourage the formalization and growth of MSMEs, including through access to financial services

10 Adopt policies, esp. fiscal, wage and social protection policies; progressively achieve greater equality

17.1 Strengthen domestic resource mobilization, including through international support to developing countries, to improve domestic capacity for tax and other revenue collection

1A Ensure significant mobilization of resources...in order to provide adequate and predictable means for developing countries...to implement programmes and policies to end poverty in all its dimensions.

8.7 Take immediate and effective measures to eradicate forced labour, end modern slavery and human trafficking and secure the prohibition and elimination of the worst forms of child labour, including recruitment and use of child soldiers, and by 2025 end child labour in all its forms.

8.8 Protect labour rights and promote safe and secure working environments for all workers, including migrant workers, in particular women migrants, and those in precarious employment.

Aannames bij het werken aan een goede economic governance:

- Overheden willen hervormen. De politiek laat ruimte voor onafhankelijke instituten.
- Een succesvol ondernemingsklimaat is gebaat bij stabiliteit.
- Als ondernemen in ontwikkelingslanden voorspelbaarder wordt, zullen meer bedrijven en investeerders actief worden in deze landen.
- Het zorgen voor naleving van wettelijke eisen in ontwikkelingslanden en internationale ketens geeft ruimte aan ondernemers die willen innoveren en verduurzamen.
- Investeringen in productieve sectoren komen via belastingen ten goede aan sociale sectoren en de allerarmsten in de samenleving. Met het belastinggeld kan de overheid de allerarmsten tegemoet komen via gezondheidszorg, onderwijs en een sociaal vangnet.

⁹ Ondernemingsklimaat: kaders die overheden scheppen voor economische activiteit, door bijvoorbeeld (informele) regels en wetten, instituties en agentschappen, diensten en beleid.

¹⁰ [World Investment Report 2017](#), UNCTAD.

- Goede, snelle en betrouwbare instanties en actoren zijn belangrijk voor een goed ondernemingsklimaat, mede in samenwerking met de overheid.

5.1.2 Toegang tot financiële diensten

Nederland investeert in fondsen en technische assistentie zodat meer mensen – en vooral vrouwelijke en jonge ondernemers - toegang krijgen tot deze diensten. We ondersteunen de ontwikkeling en het gebruik van innovatieve vormen van financiering, zoals *blended finance* en *impact bonds*. Nieuwe producten voor kwetsbare groepen in ontwikkelingslanden hebben onze bijzondere belangstelling, zoals pensioensystemen voor de informele sector en verzekeringen tegen ziekte en misoogsten. Nederland zet zich verder in voor verbetering van het toezicht op de financiële sector en de ontwikkeling van kapitaalmarkten. De Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden (FMO) is een belangrijke speler op het gebied van private sectorfinanciering in ontwikkelingslanden.

We vergroten de toegang tot en beschikbaarheid van krediet voor het MKB door programma's als het Dutch Good Growth Fund (DGGF). We bieden ruimte aan het lokale MKB en stimuleren en steunen Nederlands MKB-ers om in ontwikkelingslanden actief te zijn (zie ook verderop).

8.3 (zie hierboven)

8.10 Strengthen the capacity of domestic financial institutions to encourage and expand access to banking, insurance and financial services for all

17.3 Mobilize additional financial resources for developing countries from multiple sources

Aannames bij de ontwikkeling van de financiële sector:

- Financiering van het MKB is nodig voor het scheppen van banen en groei.
- Beschikbaarheid van voldoende financiering van het MKB in ontwikkelingslanden, maar ook voor het Nederlandse MKB dat in ontwikkelingslanden opereert, is een bottleneck voor hun verdere ontwikkeling.

5.1.3 Ontwikkeling van goede infrastructuur

Goede infrastructuur is van vitaal belang voor het functioneren van de economie. Begaanbare wegen vergroten de mogelijkheden voor boeren om voedsel naar de (lokale) markt te brengen. Goed functionerende watervoorzieningen zijn belangrijk voor industriële productie. De verkoop van lokale producten en de import van grondstoffen zijn sterk afhankelijk van toegankelijke havens en luchthavens. Fabrieken zijn alleen rendabel met een constante en toereikende energievoorziening. We ondersteunen daarom ontwikkelingslanden in planning, aanleg en onderhoud van infrastructuur. Dat doen we door hun financiële ondersteuning te bieden om projecten te ontwikkelen, de begroting rond te krijgen en projecten met succes uit te voeren, waarbij we ook Nederlandse bedrijven in staat stellen hun kennis en ondernemerschap in te brengen. Daarvoor zijn de programma's DRIVE en Develop2Build opengesteld (opvolging ORET en ORIO). Verder dragen we met andere landen bij aan internationale fondsen voor infrastructurele ontwikkeling (PIDG en IDF). We bevorderen publiek-private allianties in de ontwikkeling van infrastructuur

8.3 (zie hierboven)

7 Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all (incl targets 7A & 7B over steun daartoe voor ontwikkelingslanden)

9 Build resilient infrastructure (incl target 9A over steun daartoe voor ontwikkelingslanden).

11.2 Provide access to safe, affordable, accessible and sustainable transport systems for all.

Aannames met betrekking tot infrastructuur:

- Kwalitatief goede en toegankelijke infrastructuur zorgt voor een beter vestigingsklimaat waardoor meer bedrijven zich in deze omgeving zullen vestigen.
- Betere infrastructuur verlaagt transactiekosten en leidt tot meer handel en werkgelegenheid
- Doordat mensen toegang hebben tot schoon drinkwater en goede gezondheidsvoorzieningen stijgt hun arbeidsproductiviteit.

5.1.4 Het vergroten en verduurzamen van markten

Handelsfacilitatie en versterken van regionale markten

Nederland bevordert regionale- en internationale handel door barrières te helpen wegnemen en handelsketens beter te laten functioneren. Ook informele handelaren en vrouwelijke ondernemers kunnen hun zaken uitbouwen. Nederland draagt bij aan Trade Mark East Africa, een organisatie waar landen en donoren samenwerken aan het verbeteren van regelgeving, infrastructuur en logistiek. Een soortgelijk programma is op initiatief van Nederland ontwikkeld voor West-Afrika. Vanouds kunnen bedrijven die willen exporteren naar de EU rekenen op steun van het CBI.

Nederland steunt programma's van de Wereldbank, opdat ontwikkelingslanden in staat zijn maatregelen te treffen om gebruik te maken van de mogelijkheden die handelsakkoorden bieden, waaronder de WTO Trade Facilitation Agreement. Nederland staat 2^e op de wereld Logistic Performance Index en we bevorderen het benutten van onze kennis en kunde voor een duurzame logistiek, efficiënte ketens en het terugdringen van voedselverliezen.

Duurzame handel, productie en consumptie

Nederland geeft een impuls aan verduurzaming van productie en handel waar Nederland een belangrijke rol speelt in de wereldhandel en zet in op 100% duurzame consumptie daarvan in Nederland.

Via het Initiatief Duurzame Handel en andere partners vergroot Nederland de beschikbaarheid op de wereldmarkt van duurzame producten als koffie, thee, cacao, palmolie en tropisch hout. Met de International Labour Organization en het internationale bedrijfsleven wordt gewerkt aan betere -omstandigheden in de textiel en aan minimumlonen die de kosten van levensonderhoud dekken. We spreken bedrijven aan op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) en steunen convenanten met het bedrijfsleven en NGO's om internationale productieketens te verduurzamen en arbeidsomstandigheden te verbeteren. We ondersteunen certificering van duurzame producten - voor een hoger inkomen van producenten en meer transparantie voor consumenten. We ontwikkelen samen met partnerorganisaties interventies die nodig zijn om kinderarbeid uit te bannen, leefbare lonen te realiseren en ontbossing tegen te gaan.

Nederland pleit in de EU voor hoge, gezamenlijke ambities in ketenverduurzaming en MVO. We denken constructief mee met voorstellen om mondiaal voort te bouwen op belangrijke kaders, als de OESO-Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

8.3 (zie hierboven)

8.4 Improve progressively, through 2030, global resource efficiency in consumption & production; endeavour to decouple economic growth from environmental degradation, in accordance with the 10-year framework of programmes on sustainable consumption and production, with developed countries taking lead

8.A Increase Aid for Trade support for developing countries, in particular LDC's
12.6 Encourage companies, especially large and transnational companies, to adopt sustainable practices and to integrate sustainability information into their reporting cycle

9.3 Increase the access of small-scale industrial and other enterprises, in particular in developing countries, to financial services, including affordable credit, and their integration into value chains and markets

2.3 By 2030, double the agricultural productivity and incomes of small-scale food producers, in particular women, indigenous peoples, family farmers, pastoralists and fishers, including through secure and equal access to land, other productive resources and inputs, knowledge, financial services, markets and opportunities for value addition and non-farm employment

12.3 By 2030, halve per capita global food waste at the retail and consumer levels and reduce food losses along production and supply chains, including post-harvest losses

17.11 Significantly increase the exports of developing countries, in particular with a view to doubling the least developed countries' share of global exports by 2020

Aannames bij markttoegang:

- Meer handel leidt tot economische groei en meer banen. De voordelen komen onder randvoorwaarden en flankerend beleid ten goede aan brede groepen in de maatschappij.
- Regionale integratie en grensoverschrijdende handel versterken elkaar.
- Economische afhankelijkheid leidt tot stabiliteit.
- Betere handelsregulering leidt tot meer handel.
- Overheden zijn bereid hun internationale politieke afspraken over het ontwikkelen van gezamenlijke handelszones in de praktijk te realiseren.

- Het wegnemen van handelsbarrières leidt tot een stijging van buitenlandse investeringen die op den duur weer leiden tot meer werkgelegenheid.
- Marktintegratie vermindert prijsfluctuaties en vergroot zo ook de voedselzekerheid.
- Duurzame ketens en slimme logistiek zorgen voor minder verspilling, meer winst en een lagere milieubelasting (incl. klimaat).
- Duurzame productie en handel biedt ook aan bedrijven in ontwikkelingslanden goede kansen om in te spelen op de groeiende consumptieve vraag naar kwalitatief hoogwaardige, verantwoorde producten op hun binnenlandse markt, regionaal en mondiaal.

5.2 Het stimuleren van ondernemerschap

Nederland werkt aan een goed ondernemingsklimaat én helpt ondernemers direct om te starten of door te groeien. Vooral het MKB kan advies en financiële steun goed gebruiken.

Bedrijven zullen moeten garanderen dat producten die ze verkopen eerlijk en milieuvriendelijk zijn. Dat doen ze als ze zich bewust zijn van eisen die kritische consumenten stellen en aantonen dat ze zich houden aan *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen*. Ondernemen volgens deze principes kent alleen winnaars: partners in het zuiden, consumenten en bedrijven zelf.

Veel ontwikkelingslanden hechten aan economische samenwerking met Nederland. Nederlandse bedrijven spelen hierop in en vinden de weg naar internationaal ondernemerschap. Ons land zal zich sterk moeten blijven maken waar het goed in is, met kwalitatief hoogwaardige producten en diensten en een goede focus op duurzaamheid. Nederlandse bedrijven zijn veelal innovatief en in staat om met eigentijdse oplossingen te komen. De uitdaging ligt er in dat ook waar te maken in ontwikkelingslanden. Met de positieve trackrecord die Nederland internationaal heeft, ook dankzij jarenlange ontwikkelingshulp, liggen er goede mogelijkheden voor verdere internationalisering van ons bedrijfsleven. We faciliteren daarom Nederlandse bedrijven om internationaal te ondernemen en met innovatieve oplossingen een impuls te geven aan lokale economieën en duurzame handel.

5.2.1 Financiering voor bedrijven

We bieden financiële steun en technische assistentie aan het MKB, direct en via derden. We faciliteren publiek-private partnerschappen waarin bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden gezamenlijk werken aan banen en bedrijvigheid. Economische diplomatie is toprioriteit van de ambassades. De oprichting van Invest-NL moet het Nederlandse ondernemers makkelijker maken financiering aan te trekken voor (inter)nationale activiteiten, waartoe een joint-venture wordt opgericht van Invest-NL met FMO, die gaat samenwerken met RVO.nl.

Het Dutch Good Growth Fund (DGGF) speelt een centrale rol in bevorderen van handel en investeringen voor het MKB in ontwikkelingslanden en Nederlandse bedrijven die in ontwikkelingslanden willen investeren. Het bevordert economische activiteiten én creëert kansen voor een ieder om volwaardig mee te doen in de economie en samenleving. DGGF kent drie onderdelen: financiering van Nederlands midden- en kleinbedrijf dat wil investeren in ontwikkelingslanden, financiering van MKB in ontwikkelingslanden en financiering van Nederlands midden- en kleinbedrijf dat wil exporteren naar ontwikkelingslanden. Alle onderdelen hebben een revolverend karakter, wat betekent dat de uitgezette middelen weer moeten worden terugbetaald om vervolgens opnieuw te kunnen worden ingezet. Bovendien geldt voor alle onderdelen ontwikkelingsrelevantie als criterium en worden hoge eisen gesteld op het gebied van MVO.

8.3 (zie hierboven)

2.3 [By 2030, double the agricultural productivity and incomes of small-scale food producers, in particular women, indigenous peoples, family farmers, pastoralists and fishers, including through secure and equal access to land, other productive resources and inputs, knowledge, financial services, markets and opportunities for value addition and non-farm employment](#)

9.3 [Increase the access of small-scale industrial and other enterprises, in particular in developing countries, to financial services, including affordable credit, and their integration into value chains and markets](#)

5.2.2 Werkgelegenheid met name ook voor jongeren, eerlijk werk en leefbaar loon

We steunen en werken samen met maatschappelijke organisaties en bedrijven om jongeren in ontwikkelingslanden meer perspectief te bieden op de arbeidsmarkt, ook om te voorkomen dat ze hun heil elders willen gaan zoeken of vatbaar worden voor radicalisering. We gaan met name jongeren en vrouwen aan werk en inkomen helpen in de focus-regio's West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, Midden-Oosten en Noord-Afrika. We ondersteunen (MKB-)bedrijven met groeipotentieel om nieuwe banen te scheppen en jongeren om een eigen onderneming te starten, onder meer door

betere toegang te bieden tot financiering, productiemiddelen en afzetmarkten. Vooral in Afrika kan de modernisering van de landbouw en het versterken van de agro-food industrie, waar ICT een belangrijke rol bij speelt. perspectief op leveren voor jongeren.

Nederland gaat beroepsonderwijs ondersteunen waarmee jongeren betere kansen krijgen op de lokale arbeidsmarkt. Dat doen we in samenhang met programma's gericht op (jong) ondernemerschap. We bevorderen wisselwerking tussen opleiding en business, door op de bedrijfsmaat toegesneden curricula, het zorgen voor leer/werk plaatsen en waar nodig begeleiding van jongeren naar een bestendige baan.

We dagen bedrijven en anderen uit om langs deze lijnen met voorstellen te komen, waarvoor zij op resultaat kunnen worden afgerekend.

8.5 By 2030, achieve full and productive employment and decent work for all women and men, including for young people and persons with disabilities, and equal pay for work of equal value

8.6 By 2020, substantially reduce the proportion of youth not in employment, education or training

4.4 By 2030, substantially increase the number of youth and adults who have relevant skills, including technical and vocational skills, for employment, decent jobs and entrepreneurship

5.2.3 Innovatie

We vergroten het innovatieve vermogen van het lokale en Nederlandse bedrijfsleven – met name het MKB – om bij te dragen aan het oplossen van ontwikkelingsuitdagingen. We koppelen de lokale behoefte aan Nederlandse innovatieve kennis en kunde via twee complementaire sporen: voor het lokale (SDG co-innovation challenges), en voor het Nederlandse bedrijfsleven (internationale inzet van het Small Business Innovation Research instrument). Beide sporen richten zich op de pre-competitieve fases van een innovatie traject, met steun om de *pioneer gap* door te komen en te groeien, wat tevens werkgelegenheid stimuleert. Dit creëert ook voorstellen van ondernemers, die zo nodig verder kunnen worden gebracht met steun vanuit andere programma's, zoals het *Dutch Good Growth Fund* en met investeringen door FMO en InvestNL.

8.3 (zie hierboven)

9.5 Enhance scientific research, upgrade the technological capabilities of industrial sectors in all countries, in particular developing countries, including by 2030, encouraging innovation

9.B Support domestic technology development, research and innovation in developing countries, including by ensuring a conducive policy environment for, inter alia, industrial diversification and value addition to commodities

17.6 Enhance North-South, South-South and triangular regional and international cooperation on and access to science, technology and innovation and enhance knowledge sharing on mutually agreed terms

8.3 (zie hierboven)

9.5 Enhance scientific research, upgrade the technological capabilities of industrial sectors in all countries, in particular developing countries, including by 2030, encouraging innovation.

9.B Support domestic technology development, research and innovation in developing countries, including by ensuring a conducive policy environment for, inter alia, industrial diversification and value addition to commodities

17.6 Enhance North-South, South-South and triangular regional and international cooperation on and access to science, technology and innovation and enhance knowledge sharing on mutually agreed terms

5.2.4 Publiek-private partnerschappen

Overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen kunnen hun krachten bundelen om complexe uitdagingen van duurzame ontwikkeling aan te pakken. De Nederlandse overheid juicht de vorming van dergelijke partnerschappen internationaal toe en neemt er waar nodig ook zelf aan deel. We geven daarnaast financiële steun voor publiek-private SDG-partnerschappen met Nederlandse partijen, waaronder voor samenwerking op het gebied van private sectorontwikkeling in ontwikkelingslanden.

Dergelijke partnerschappen vergen een grote investering van alle partijen, qua mandaat, menskracht en middelen. We ondersteunen het delen van ervaring om partnerschappen zo effectief mogelijk te laten zijn; ook de verdere opbouw van kennis over het functioneren van publiek-private partnerschappen krijgt onze steun.

17.17 Encourage and promote effective public, public-private and civil society partnerships, building on the experience and resourcing strategies of partnerships

Aannames bij het bevorderen van ondernemerschap:

- Het MKB vormt de ruggengraat van economische activiteit in ontwikkelingslanden.
- MKB productiviteit krijgt een noodzakelijke impuls door hen te steunen in hun financieringsbehoefte en integratie met (inter)nationale markten, met een positieve impact op werkgelegenheid en de inclusiviteit van economische groei.
- Investeren in vrouwen in het economische domein loont in ruime mate.
- Bedrijven kunnen met goed rendement produceren, met respect voor mens & milieu.
- Nederlandse bedrijven beschikken over waardevolle kennis, specifieke expertise en ondernemingsgeest, die zij in samenwerking met lokale partners succesvol kunnen vertalen en aanwenden voor het oplossen van lokale ontwikkelingsuitdagingen
- Betere handelsregulering leidt tot meer handel.
- Samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen, zoals Nederland gewend is, loont voor het bevorderen van complexe uitdagingen van duurzame en inclusieve ontwikkeling.
- Op de arbeidsmarkt toegesneden kennis/kunde geeft een grotere kans op werk en stijging in arbeidsproductiviteit; met een goed perspectief op de arbeidsmarkt nemen jongeren minder sneller de stap te emigreren en zijn ze minder vatbaar voor radicalisering.

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)
Directie Duurzame Economische Ontwikkeling (DDE)
Oktober 2018

Private sector development – results framework

Impact	0. Private sector development					
Indicators General PSD- indicators for aggregation	0a. Number of companies with a supported plan to invest or trade (local/Dutch; male/female; youth/non-youth; fragile states/non-fragile states)	0b. Number of jobs supported (direct/indirect; male/female; youth/non-youth; fragile states/non-fragile states)	0c. Amount of private co-investment by companies and financial institutions; amount of donor investment			
Outcome Policy areas of PSD	1. Improved Market Access and Sustainable Trade	2. Laws, regulations, policy plans, social dialogue, development strategies adopted	3. Strengthened Economic institutions and actors	4. Improved Access to Infrastructure	5. Improved access to finance / financial sector development	6. Business development, by investment or trade of local or Dutch companies with(in) low and middle income countries
Indicators	1a. Amount of export of goods and services (in billion US\$)	2a Description of changes achieved in laws, regulations, policy plans, outcomes of social dialogue or development strategies enacted or adopted by local government or social dialogue partners in the reporting period due to direct intervention by the programme, yielding tangible benefits to the business climate	3a. Number of strengthened (farmer/workers/entrepreneurs/traders) organisations for a sustainable local business climate	4a. Number of completed infrastructure projects	5a. Number of firms or individuals that obtain financial services (including people enrolled in pro-poor insurance programmes)	6a. Number of companies with a supported plan to invest, trade or provide services (local/Dutch; male/female; youth/non-youth; fragile states/non-fragile states)
	1b. Number of land- and factory workers with improved labour conditions in accordance with international agreements (male/female)		3b. Number of members of supported organisations (male/female; youth/non-youth)	4b. Number of committed infrastructure projects (financially closed transactions)	5b. Number of improved or introduced new products	6b. Number of jobs supported (direct/indirect; male/female; youth/non-youth; fragile states/non-fragile states)
	1c. Number of trained small farmers in sustainable agricultural production practices (male/female; youth/non-youth)		3c. Number of supported Dutch interventions in the local business environment for private sector development	4c. Number of end users with access to new or improved infrastructure (male/female)		6c. Amount of private co-investment by companies and financial institutions; amount of donor investment
	1d. Number of hectares under sustainable land use					